

köztük, 345 tartalmaz numerikus adatokat és 235 programokat. Kivételüket tekintve 890 multimédia kiadvány van köztük, 990 tartalmaz képeket (ha csak képekből áll a kiadvány, akkor nem multimédia!), 514 grafikát, 119 videoképsorokat és 525 hangot.

Ami a kiadványok aktualizálási gyakoriságát illeti, 290 kiadványt egyáltalán nem aktualizálnak, és 491-et csak szabálytalan időközönként. Az évente aktualizált kiadványok teszik ki a legnépesebb csoportot, ilyen 590 van. 240 kiadványt félévenként, 479-et negyedévenként, 280-at havonta aktualizálnak. Mindössze 20 kiadvány éri el a hetenkénti és 14 a félhavasokénti aktualizálási gyakoriságot.

A kiadványok közül 33 ingyenes, 667 kapható 100 dollár alatti áron, és csak 133 kerül 5000 dollárnál többre. Túlnyomó többségük, 2116 kiadvány az Egyesült Államokban jelent meg, 378 Nagy-Britanniában, 202 Japánban, 154 Németországban. Száznál több címmel van még jelen Kanada, Franciaország, Hollandia és Olaszország. Három magyar kiadványra bukkanhatunk az adatbázisban, mindhárom a KSH terméke. Ugyancsak a többség, 2551 kiadvány angol nyelvű, 200-nál több a francia, a német, a japán és a spanyol nyelvű. Négy kiadványban szerepel a nyelvek egyikeként a magyar, a három KSH-kiadványon kívül a WIPO NSZO-lemezén (lásd CD-ROM hírek, p. 212.). Földrajzilag 803 kiadvány adatai vonatkoznak az Egyesült Államokra, 776 tartalmaz nemzetközi adatokat, és 176 Európa egészére vonatkozókat. Magyar adatok a már említett négy kiadványon kívül még egyben vannak, ez osztrák és magyar cégek adatait tartalmazza.

A legrégebb kiadványok első kiadása még 1985-ben jelent meg, 17 ilyen van. 1986 óta él 37 kiadvány, 1987 óta 103, 1988 óta 187. A kiadványok közül 1006 indult 1992-ben, és csak 73 adatrekord az előzetes információ 1993-ra, illetve 1994-re bejelentett kiadványokról.

Végül a gépi környezetről: 2490, tehát a kiadványok kétharmada IBM PC-re készült (közülük 2466 MS-DOS operációs rendszerre, 158 Windowsra, 32 OS/2-re), és csak 806 kiadvány Macintoshra. 150 CD-I, 126 Commodore CDTV, 110 Fujitsu és 79 Sony Data Discman (8 cm-es) kiadvánnyal találkozhatunk. 2060 kiadvány tehető fel ISO 9660 kompatibilis CD-ROM olvasóra.

A **CÉGEK** adatbázis 2818 olyan cég adatait tartalmazza, amely CD-ROM vagy/és multimédia kiadványokkal vagy/és hardverrel, szoftverrel foglalkozik. Ez az előző évi 2601-hez képest csekély növekedés.

Úgy látszik, kezd minden hely betelni. A cégek közül 1008 egyesült államokbeli és 411 brit. Száz felett van a cégek száma Franciaországból, Németországból, Japánból, Hollandiából és Kanadából. Hét magyar céggel találkozhatunk.

A **HARDVER** adatbázis 194 CD-ROM és multimédia berendezés adatait tartalmazza, 66 gyártótól. A legnagyobbak: Philips 16 készülék, Toshiba 15, TEXEL 15, NEC 10, Hitachi 7, Sony 7.

A **SZOFTVER** adatbázis 185 szoftverterméket ír le 136 előállítótól.

A **KONFERENCIA** adatbázisban 87 konferencia és kiállítás adatait találhatjuk meg, ezek azonban mind 1993-as rendezvények. Így az év eleji (hazai viszonyaink között legalább az első negyedévi) rendezvények felderítésére ez az adatbázis nem alkalmas. A rendezvények közül 7 kimondottan online témájú és 16 kimondottan CD-ROM témájú (de ez a két kategória átfedi egymást), a többi vagy egyebek mellett témánkat is befogad(hat)ja, vagy csak közvetve kapcsolódik ahhoz (például távközlési, számítógépi hálózati konferenciák, általános számítástechnikai kiállítások).

A **FOLYÓIRATOK** adatbázis 91 folyóirat adatait tartalmazza, közülük 42 az Egyesült Államokban jelenik meg, 27 Nagy-Britanniában.

A **KÖNYVEK** adatbázis 146 kiadványt tartalmaz, közülük 62 jelent meg az Egyesült Államokban és ugyancsak 62 Nagy-Britanniában, 22 az összes többi országban együttvéve.

A *The CD-ROM directory with multimedia CD's* CD-ROM-változata remekül megnövelt keresési lehetőséget nyújt a nyomtatott változathoz képest, minden célratoró keresésben magasan fölényben van azzal szemben. Egyedül az előre elhatározott cél nélküli, ötletadó, böngésző olvasgatás az, amihez a nyomtatott forma az előnyösebb.

Irodalom

- [1] *The CD-ROM directory with multimedia CD's on disc*, International 9th edition. = TFPL Publishing, London–Washington, 1993.
- [2] NICHOLLS, P.–SUTHERLAND, P.: *The state of the Union: CD-ROM titles in print 1992*. = *CD-ROM Professional*, 6. köt. 1. sz. 1993. p. 60, 61, 64.

Válas György

(Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár)

Online adatbázisok: fejlődési trendek (1991)

Az információkeresés területén a 90-es évtized kulcsszava a *hozzáférés* lehetne. Míg a 80-as éveket az adatgyűjtés korszakaként jellemezték az amerikai elemzők, a 90-es években nemcsak a megelőzők

munkáját fogják folytatni, hanem új és jobb hozzáférést és kiterjedtebb lehetőségeket kínálnak a felhasználóknak.

A hozzáférés fogalmán több dolgot értünk: az adatok elektronikus formában álljanak rendelkezésünkre, a visszakeresés egyértelmű és viszonylag olcsó legyen, a visszakereső közeg és eszközei járuljanak hozzá az információ minőségéhez és hasznosításához. Ideális esetben az elektronikus közeg adjon többletértéket az adatbázishoz, a keresési sebesség, a kereshetőség, a szervezethez, a használat egyszerűsége és más vonatkozásokban.

A szakemberek előrejelzései szerint az elkövetkező tíz évben a bibliográfiai típusú adatbázisok csak igen szerény mértékű növekedése várható; helyettük a teljes szövegű adatbázisok, a nemzetközi hírek és az üzleti (business) információk gyors bővülése és terjedése várható. Kiemelik a CD-ROM és más helyi tárolóközegek jelentőségét. Az árszerkezet a kapcsolódás időarányossága rovására fog módosulni. Hang és grafika fogja kiegészíteni a jelenlegi szöveges adatbázisokat. Az általános trend a végfelhasználói, azaz az egyszerűsített használat felé mutat, többek között a menürendszerű szoftver fokozott használatával.

Az online ipar nemzetközivé válása

Az adatbázisok vonatkozásában

A meglévő adatbázisok több európai és más régióbeli forrásokkal egészültek ki; mind nemzetközi, mind pedig egyes országokra vonatkozó állományok alakultak ki. Számos új adatbázis foglalkozik az Európai Gazdasági Közösséggel. Az adatbázisok nagy része több online szolgáltatóközpontnál is elérhető lett.

Az adatbázis-fejlesztések közül kiemelkednek a következők:

- ▶ az **Investext** kiegészült az **EC 1992 Database** nevű állománnyal;
- ▶ a **Predicasts** fokozta nemzetközi figyelési körét: a **PTS Newsletter Database** és a **PROMT** adatbázist megerősítette az **Europe 2000** üzleti hírlevél sorozattal, 11 orosz nyelvű publikáció feldolgozásával, latin-amerikai üzleti publikációkkal;
- ▶ az **Information Access Company** szolgáltatóközpont és adatbázis-készítő cég egyik adatbázisának, a **Company Intelligence** forrásait kiegészítette európai, ázsiai és óceániai, amerikai és közel-keleti vállalatok adataival, céghíreivel;
- ▶ a **Dun and Bradstreet** készítésű céginformációs adatbázisok is mindinkább nemzetközivé válnak; számos európai, Európán és Észak-Amerikán kívüli ország cégeinek adataival, valamint a nem USA-országok USA-ban lévő vállalatainak és az USA külföldi országokban levő leányvállalatainak adataival egészültek ki;
- ▶ az **ICC International Business Research** adatbázis több nemzetközi forrást és kisebb cégek adatait is beépítette, míg a cégjelentéseket egy új adatbázisba: **ICC International Annual Reports**ba szervezte át.

További példákat is lehetne sorolni az adatbázisok nemzetközivé alakulására, ill. új, nemzetközi, és eddig elhanyagolt földrajzi régiók business információit feltáró adatbázisokra.

A szolgáltatóközpontok (hostok) vonatkozásában

Az online szolgáltatóközpontok kínálatának bővülése is a fenti trendet igazolja. Például az amerikai **Mead Data Central – NEXIS** host kiegészült az EGK dokumentumait tartalmazó **Europe Library** állománnyal. A **Dialog** és a **NEXIS** az Egyesült Királyság vállalatainak és nemzetközi cégeknek részletes adatait tartalmazó **Extel Cards** adatbázist vezette be. Több host is bevezette a **Reuter's Textline** nevű adatbázisát, amely kiegészült Közép- és Kelet-Európa (beleértve a volt Szovjetunió) üzleti híreivel. Ezenkívül a Szovjetunió területén megjelent az első kereskedelmi online hálózat **SovData DiaLine** néven, amely külföldi business adatbázisokat, egy szovjet kikicsoda adatbázist, sajtófigyelő adatbázisokat és másokat szolgáltat.

A svájci **Data-Star** központ különösen kitett magáért az európai és nemzetközi üzleti adatbázisok terén. Ma már az adatbázisai csaknem teljességgel ismertetik Belgium, Hollandia, Ausztria, Franciaország és Németország (beleértve a volt NDK) cégeit. (Legújabban bevezetett adatbázisában magyar, cseh és szlovák, lengyel cégeket is tartalmaz. – A ref.) Számos bank- és pénzügyi adatbázist vezettek be (pl. **Euromonitor**, **Datamonitor**), piaci tanulmányokat, az európai országok cégeinek **Dun and Bradstreet** adatbázisait és másokat. A **Dialog** host Európa mellett ázsiai és óceániai területek adatbázisait teszi kereshetővé; több japán adatbázist, és a **Kompass** adatbázisok közül az Asia-Pacific céginformációs állományt, a közel-keleti régiót, Kelet-Közép-Európát, Afrikát és Latin-Amerikát feldolgozó céginformációs adatbázisokat.

Kiemelt szakterületek: pénzügy, gyógyszerek, mérgező hulladékok

A fejlesztés nemcsak a nemzetközivé alakulás, hanem néhány kiemelt szakterület irányába is mutat. A pénzügyi fronton a **Dialog** központ **SEC Online** adatbázisa jellemzi – többek között – ezt a trendet, amely az amerikai tőzsdei (vagyis nyilvános) cégek pénzügyi jelentéseit tartalmazza. Az **Investext** adatbázis-készítő is új adatbázisokat jelentetett meg a különféle cégeladások pénzügyi tranzakcióira; ezeken kívül is számos új pénz- és bankügyi adatbázis látott napvilágot.

A bibliográfiai adatbázisok az ökológiai és a környezeti témákkal bővülnek. A **Facilities Index System** adatbázis például a veszélyes hulladékok lerakóhelyeinek adatait tartalmazza. Az elsősorban business irányú **PTS** adatbázisok is egyre több környezetvédelmi forrást tárnak fel.

A gyógyszergyártási és egészségügyi szektor képviseli a harmadik tematikai fejlesztési főirányt. Az **Orbit** host bevezette a **Drug Patents International** gyógyszereszetadatbázist. A **Data-Star** központ ugyancsak erős az egészségügyi-gyógyászati adatbázisok terén. Néhány példa: **Pharma Marketing Service**, a toxikológia és környezetegészségügy bibliográfiai adatbázisa (**DHSS-Data** és **DHSS MedTeh**), az **LMS Drug Alerts**, az **Immunoclon Database**, az **IMS Marketletter Database** (az egészségügy és a gyógyszeripar hírei) stb.

Egy érdekes újdonságról is be lehet számolni. Az eredetileg repülőjárat-menetrendi információs és helyfoglalási célú **Official Airline Guide** adatbázis túlnőtt a nevéen. Ma az OAG már egy jól ismert végfelhasználói szolgáltatás, amely a légi járatokon kívül turisztikai tudnivalókat, köztük síelési lehetőségeket, szállodai és üdülési útmutatókat, szálláshelyfoglalást, vasúti és közúti közlekedési tudnivalókat, autóbérlési információkat és más, az utazással és turizmussal összefüggő információkat tartalmaz, online keresési lehetőséggel.

Sajtó, média

Igen látványos az online olvasható napi- és hetilapok teljes szövegű adatbázisainak az előretörése. A **VU/Text**, a **DataTimes** és az **UMI/Data Courier** szolgáltatóközpontok kínálatába számos új napilapot vezettek fel, amelyek az USA csaknem valamennyi nagyvárosa helyi sajtóorgánumainak elektronikus változatát jelentik. A **VU/Text** mintegy 70 városi helyi lapot kínál, a **DataTimes** 150 új forrással (nem csak újságokkal) bővült. A **Dialog**, az **MDC-NEXIS** és más hostok is szolgáltatják az előző hostok szinte valamennyi sajtóadatbázisát. A Reuter kiemelkedő szerepet játszik az elektronikus hírek szolgáltatásában. A hírügynökségek adatbázisai immár azonnal, a nyomtatott publikáció megjelenésével egy időben, vagy – egyes esetekben – már előbb is az olvasók rendelkezésére állnak, ami főleg az újságszerkesztés számára előnyös. Pl. az AP hírügynökség hírei a **NewsNet** központnál a hírügynökség előfizetőivel azonos frissességgel "kaphatók".

Változott a helyzet a műsorszóró média híreivel, amelyeket azelőtt legfeljebb utólagos sajtófigyelés útján lehetett olvasni. A **Bureau's Broadcast Database** az (USA) országos rádió- és tv-hálózati híreinek és közéleti műsorainak teljes szövegű átírásait szolgáltatja. Hasonló funkciót lát el a **Journal Graphics Transcript** adatbázis, amely az **MDC-NEXIS** szolgáltatások keretében is hozzáférhető. Az ilyen adatbázisok rendkívül alkalmasak az elhangzott rádió- és tv-műsorok pontosítására: "Mit is mondott X. Y.?"

Hozzáadott érték

Eddig az adatbázisok és szolgáltatók fejlesztési trendjeinek eredményeit láttuk, azokat, amelyek a szakterületek és a források nagyobb lefedésével

voltak kapcsolatban. Ezekon kívül számos régebbi adatbázis egyéb újdonságokkal növeli értékét, használhatóságát. Például: új forráscímeket (folyóiratokat) vesznek fel figyelési körükbe. A tudományos kutatás és haladás tekintélyes lapjait feldolgozó **Academic Index** 500 új címmel bővült. A **SciSearch** és a **Current Contents**, a tudományos élet jól ismert idézettségfigyelő, ill. tartalomjegyzék-közlő adatbázisai első ízben szolgáltatnak kivonatokat is a cikkek alá. A **PROMT**, az üzleti élet híreinek legátfogóbb adatbázisa egyre több teljes szövegű hírt tartalmaz. Az **ABI/Inform** rekordjainak 25%-a ma már teljes szövegű cikk vagy hír. A fizika, elektronika, híradástechnika, automatizálás és számítástechnika tekintélyes és alapvető adatbázisa, az **INSPEC** jelentős átszerkesztést valósított meg: a **Dialog** központnál egy állományként kereshető az egész, integrált osztályozási rendszerrel; a korábbi rekordokat átindexelték, teljes folyóiratcímekkel egészítették ki, valamint kijavították a régebbi rekordok helyesírási és sajtóhibáit.

A termékek eljuttatása a felhasználókhöz

Az adatbázisok tartalmi kiegészítése után új tényezőként értékeljük az adatbázisokban levő információ gyorsabb és hatékonyabb eljuttatását a fogyasztókhöz. A gyorsaság az egyik tényező: az aktualizálás gyakorisága megnőtt, sok esetben a haviról a heti, a hetiről a napi frissítésre tértek át. A teljes szövegű állományok nagy részének tartalma a szó valódi értelmében "napra" kész (egy vagy két napon belül). Valós idejű (real time) aktualizálás is létezik, ami a 90 másodpercenkénti a 15 percenkénti terjedő frissítést jelenti az egyes adatbázisokban, napi többszöri frissítést másokban. Sok online host folyamatos aktualizálást ígér bizonyos pénzügyi és hír-adatbázisokban.

Az adatbázisokban levő információ vagy az információs termékek fogyasztókhöz való tökéletesebb eljuttatásának másik trendje az ún. exkluzivitás (egy-egy adatbázis csak egy hostnál férhető hozzá) csökkentése. A legtöbb állomány ma már több online szolgáltatónál is elérhető, esetleg változó formában. Az új kapuszolgálatok (gateways) jobb és teljesebb hozzáférést biztosítanak a felhasználóknak az egyes hostokhoz. Például a **DataTimes** és a **Dow Jones News/Retrieval** központok (mindkettő főleg amerikai hírlap-adatbázisokat kínál) megállapodtak egymás állományainak közös és kölcsönös keresésében, azonos keresési módszerrel. Hasonló megállapodást kötött a **Dialog** és a **Westlaw** központ is.

Egy érdekes termékcsalébeli újítás a következő. Az USA-beli **Research Library Information Network (RLIN)** host bevezette az **EI Page One** nevű adatbázist. Az **Engineering Index** cég, az adatbázis előállítója, 3000 műszaki folyóirat és konferenciakiadvány tartalomjegyzékét teszi online kereshetővé, 6 héttel azelőtt, mielőtt az **EI** teljes (referátumokkal, indexeléssel és bibliográfiai adatokkal ellátott rekordokból

álló) adatbázisában, a jól ismert **Compendex Plusban** az illető kiadvány feldolgozásra kerül. Ugyanakkor a **Compendex Plus** forrásai is 25%-kal bővültek. A felhasználó az **Ei Page One** cikkeiről automatikus dokumentummásolat-szolgáltatást kérhet. Ez az újítás egyesíti a gyorsaság, a lefedés bővülése és az információhoz való hozzájutás javulását mind a bibliográfiai, mind a teljes szövegű információ tekintetében.

A piacbővítés egy eszközét, ahogy fentebb láttuk, a termékekhez való hozzájutás új csatornáit jelentik. Egy másik módszer az, amikor a meglévő termékeket és az új keresési formákat integrálják a célszerűbb eljuttatás végett. Ennek bizonyosságául számos szolgáltatóközpont vezetett be menürendszerű interfészt, vagy más hatékony keresési segédeszközöket, amelyek egyesítik a hasonló tartalmú adatbázisokat a legmegfelelőbb(k) kiválasztásának megkönnyítéséhez.

A **Materials Property Data Network** szolgáltatás például, amely az **STN International** hostnál érhető el, menüvezérelt hozzáférést biztosít számos adatbázishoz és egy interaktív online tezauruszhoz. A **DIMDI** host bevezette a **GRIPS-Chem** nevű menüvezérelt szolgáltatást, amely automatikus megfelelést tesz lehetővé a Registry-számok, a vegyületnevek szinonimái stb. között, több adatbázis keresésekor. A **Biosis Connection** is bevezette a **Life Science Network** szolgáltatást, 80 élettudományi adatbázis egységes menüvezérelt keresését.

A business vonalon a **Dialog/Moneycenter** menüvezérelt interfész valós idejű pénzügyi információkhoz juttat a Knight-Ridder hírügynökségtől, valamint hírekhez, részvényárfolyamokhoz, különböző piacok statisztikai és áradataihoz. A **Dialog** kiterjesztette **Corporate Connection** nevű interfészét valamennyi felhasználóra: egyszerű paranccsal menüüzem-módban mehetünk át, és így kereshetjük – kedvezményesen – a **Dialog** host számos business adatbázisát. A **Data-Star** hasonló módon juttat bárkit számos business és marketing adatbázisának menüvezérelt kereséséhez, **Business Focus** nevű szolgáltatása útján. A **Thomson Financial Network** nemrég vezette be **CORIS** nevű menüvezérelt szolgáltatását, amely lehetővé teszi számos fontos cég- és ágazati információs adatbázis: **PROMT**, **ABI/Inform**, **Dun's Market Identifiers**, **Investext**, **Market Guide**, **SEC Online** és mások, valamint sok száz sajtóadatbázisa egységes, szupermarketszerű ("one-stop info-shopping") használatát.

A **Dialog** szolgáltatóközpont **Journal Name Finder** nevű metaadatbázisa különleges módot nyújt valamely keresett folyóirat kikeresésére, függetlenül attól, hogy melyik adatbázis tárja fel cikkeit, és abban hogyan (milyen rövidítéssel vagy teljes névvel) szerepel a címe. Hasonló szerepet tölt be a **Dialog Company Name Finder** és **Product Name Finder** metaadatbázisa, amely az illető céget, ill. terméket tartalmazó adatbázisokat gyűjti közös állományba, rangsorolva

azokat a cég, ill. a termék előfordulási gyakorisága szerint.

Meg kell még említeni az online keresést gyorsító, könnyítő vagy gazdaságosabbá tevő módszereket, amelyeket egy-egy host vezetett be. Csak példaként említhetjük a **Dialog One Search** módszerét, amellyel egyszerre lehet keresni kulcsszavakat több adatbázisban, valamint a duplikátumkizárást, amellyel megoldható a több adatbázisban is megtalált azonos cikkről készült rekordok közül csak az egyik kiírítása, kinyomtatása. További számos, jól használható parancsújdonság létezik az egyes hostoknál.

A CD-ROM mint trend

A hozzáférés tökéletesítésének egyik módja az online kapcsolódás teljes megszüntetése, finánciálisan meredek tanulógörbéjével együtt. Erre jó eszköz a CD-ROM technika, amely felválthatja az online kapcsolódást. Ez a technika új piacokat teremt, új forrásokra terjed ki, új árszerkezetet hoz be, és ezzel számos kérdést vet fel arról, miképpen alakítható át a kapcsolati idő és a találatok díja évi előfizetéssé. Az online és a CD-ROM keresések egymáshoz viszonyított előnyeinek, hátrányainak, informatikai jellemzőinek és pénzügyi vonzatainak hatalmas irodalma van. Sokat lehetne beszélni a frissességről, az aktualizálásról, a lefedés teljességéről, az online keresés idegesítő taxióra-effektusának kiküszöböléséről CD-ROM használatkor, a CD-ROM előfizetési díj kihasználtságáról és más aktuális témákról. Ezek közül néhány kiemelt trend a következő.

A napilaparchívum a CD-ROM technika logikus alkalmazási területe. A **Dialog** komoly retrospektív gyűjteményt készít az ilyen típusú információkról. Egy másik példa: a referenszművek, amelyek nem mindig sikeresek online használatban. A kézikönyvek, adattárak és enciklopédiák ugyanis erősen strukturálva vannak a használat megkönnyítésére, nyomtatott formában könnyen lapozhatók, ábrákat, képeket, diagramokat tartalmaznak. Ezen a területen az online csődöt mond, a CD-ROM diadalmaskodik.

Az online használatos referenszművek közül említésre érdemes a Beilstein szerves kémiai kézikönyv az **Orbit** és a **Dialog** hostnál: **Beilstein Online**, a **Dialog**nál a **Quotations Database** (az Oxford-idézetszótár online megfelelője), és az **MDC-LEXIS** hostnál a **Martindale-Hubbard Law Dictionary**. Ezekhez képest azonban jóval több referenszmű elektronikus változata jelent meg CD-ROM-on, pl. a **CenBase Materials** (15 ezer vegyület összes adata, analitikai szoftverrel is ellátva).

A CD-ROM spektrum további csúcsai az enciklopédiák. A **Time Magazine Compact Almanac** pl. az ismert hetilap válogatott cikkeit tartalmazza 1923-ig visszamenőleg, a címlap híreseMBER-portréit 10 évre visszamenőleg, színes térképeket stb. A **Mammals: Multimedia Encyclopedia** pedig interaktív CD-ROM termék az emlősök világáról (videoklipekkel, színes táblákkal és hanghatással).

Összefoglalás

Az elmúlt időszakban folytatódott az évtizedes fejlesztőmunka az adatbázisiparban. Erről egy áttekintő mű írása nagyon nehéz feladat elé állítja az elemzőt: vajon mit kell tennie ahhoz, hogy ne csupán hosszú litániát írjon az új adatbázisokról és szolgáltatásokról, hanem írásának valami szerkezetet is adjon. Ebben az áttekintésben sikerült néhány nyilvánvaló trend köré csoportosítani az utóbbi évek, hónapok fejlődését. Ilyen csomópontok a következők voltak.

Az adatbázisok tartalmát tekintve a fő fejlődés a nemzetközi business információk bővítése, főleg a céginformációk, a pénzügyi jelentések (köztük valós idejű, tehát szinte azonnali, valamint globális pénzügyi szolgálatok), a környezetvédelem és környezetgazdálkodás, a gyógyszeripar és egészségügyi ellátás irányába mutat. Sok napilap, hetilap, magazin, hírügynökségi anyagok és műsorszóró média híradásaihoz lehet hozzáférni adatbázisok formájában.

A tartalom magasabb rendű tendenciái is világosak. Az adatbázisok tartalmasabbak lettek, új forrásokat és új értéket adnak hozzá a meglévőkhöz. Az idézettségfigyelő állományokat referátumokkal egészítik ki, a referátumokat tartalmazó rekordokat teljes szövegűre bővítik, visszamenőleges értéknövelést adnak meglévő régi rekordoknak is.

Eros átcsomogolási trendek nyilvánulnak meg az új miniállományok szervezése során: nagyobb adatbázisok célra orientált kisebb állományait szervezik, amelyek együtt élnek a megaállományokkal, vagy

éppen felváltják azokat; ugyanakkor új megaállományok jönnek létre korábban – időben – széttört adatbázisokból. Dokumentumszintű adatbázisok hivatottak a régi igényt: "Csak néhány jó cikket!" kielégíteni. Különböző metaadatbázisok keletkeznek, amelyek az adatbázisok közötti navigálást segítik elő.

A fogyasztóhoz való eljuttatás kulcsszavai: gyorsaság, elérhetőség egyszerűbben és sok helyen, helyi tárolás, és helyben kezelhető adatbázisok. Az aktualizálás gyakoribb lett, a bibliográfiai adatbázisok napi frissítésének normája felé halad a fejlődés, a legtöbb hírforrás 24 órán belül aktuális, és a valós idejű input számos szolgáltatásban megszokottá válik. A hozzáférés opciói sokasodnak, amint az adatbázisok további online hostoknál is megjelennek, és ahogy a kapuszolgálatok útján olyanok is hozzáférnek, akik különben nem érnének el egyes adatbázisokat. Menürendszerek jönnek létre a parancsrendszerekkel párhuzamosan, amelyek az ismeretlen adatbázisokat könnyebben kereshetővé teszik az avatott keresők számára is. A helyi (CD-ROM, hajlékonylemez) adatbázisok új árszerkezeti modellként szolgálnak; a CD-ROM technika a maga sajátos és multimédia lehetőségeivel fokozatosan az információ egy újfajta eljuttatási mechanizmusaként fog megerősödni.

/BASCH, R.: Database developments 1991. = Database, 14. köt. 5. sz. 1991. p. 13–19./

(Roboz Péter)

Az Oxford English Dictionary új CD-ROM-változata

Ha a 20 kötetes *Oxford English Dictionary (OED)* birtoklása mennyi boldogság, akkor az új CD-ROM kiadás maga a mennyország. Microsoft Windows alatt fut, s így sokkal gyorsabb és könnyebb kikeresni egy mondatot vagy kifejezést, mint kiemelni egy kötetet. Az elektronikus szöveg eddig lehetetlen kereséseket is lehetővé tesz.

Képzeld el, hogy meg akarjuk találni az összes idézetet, amelyet a *Punch*-ből vettek föl, vagy az összes szót, amely az izlandi nyelvből származik. Hogyan volna ez lehetséges a nyomtatott kiadás 21 728, sűrűn nyomtatott oldalának állapotásával? A CD-ROM-változat segítségével 2756 idézetet találhatunk a *Punch*-ből, ezek közül az első 10 másodpercnél hamarabb megjelenik, a 819 izlandi származású szó megtalálása még ennyi időt sem vesz igénybe.

Az OED valóságos monstrum. Félmillió szót határoz meg, 2,4 millió idézetet és 59 millió szónyi szöveget felhasználva. Több mint 1,2 m helyet foglal el a polcon, a súlya 68 kg felett van. Az 1879, James Murray szerkesztővé való kinevezése ótal eltelt 110 év alatt csak két teljes nyomtatott kiadás jelent meg, és a következő sem várható 2014-nél korábban. 1500

fontos ára miatt csak a könyvtárak és a gazdagok engedhetik meg maguknak a megvásárlását. A CD-ROM-változat súlya azonban csak néhány gramm, s tárolásához ugyanannyi hely kell, mint Vivaldi Négy évszakához. Ára is csak harmada a nyomtatott változaténak.

Az új CD-ROM kiadás valójában már a második változat. Az első – amelyet kísérleti kibocsátásnak tarthatunk – csak 12 kötet anyagát tartalmazta, és az sem volt teljes. DOS-környezetre készült, és lassúsága miatt nem sokan használták sokfeladatos rendszerekben. Nem létezett az a hatékony sűrítés, és azok a keresési lehetőségek sem, amelyeket az új változatban egy holland cég, az *AND Software* bevezetett. A második CD-ROM kiadás tartalmazza az 1989 márciusában kiadott 20 kötetes nyomtatott második kiadás teljes szövegét. Ez egyesíti az eredeti OED-t, a kiegészítő köteteket és további új anyagokat. Windows 3 alatt fut, és szövegszerkesztőből is beírható. A grafikus környezet könnyűvé teszi a használatát.

Keresési menüje öt választási lehetőséget kínál: szó, szöveg, etimológia, definíció és idézet szerint